

DELAVSKA FRONTA

Uredništvo: Maribor, Koroška cesta 5. Uprava: Maribor, Koroška cesta 1. Naročnina: celoletno Din 36.—, mesečno Din 3.—. Oglasi po ceniku. — Izhaja vsako soboto zjutraj.

20 let majniške deklaracije.

Letošnji mesec maj je za nas Slovence znamenit. Letos poteka dne 30. maja točno dvajset let, ko je naš narodni voditelj dr. Anton Korošec kot predsednik takratnega Jugoslovanskega kluba v dunajškem parlamentu podal zgodovinsko izjavo o zahtevi vseh Južnih Slovanov, da se organizirajo v svoji lastni, svobodni državi. Ta izjava je znana pod imenom »majniška deklaracija«, katere 20 letnico sedaj praznujemo. Naša mlajša generacija ne more prav pojmovati in razumeti pomena majniške deklaracije, ker so ji tuje razmere, v katerih je živel naš narod pred in med svetovno vojno pod nemškimi gopostvom. Bila je to dolga doba neprestane stiske in strašnega narodnega preganjanja, obupne borbe za vsako ped slovenske zemlje, ki jo je naš slovenski človek z občudovanja vrednim pogumom bojeval. Nemci in Madjari so bili v predvojni Avstriji gospodujoč narod. Vsi drugi narodi, Slovani, ki so Nemce in Madjare glede števila daleč presegali, so bili obsojeni, da so tema dvema narodoma uslužno tlačani, da so jima plačevali davke, dajali svoje sinove za vojake, prejimali pa so za to le skromne drobtinice. Vse sta požrla Dunaj in Pešta, ki sta zopet ogromno žrtvovala, da bi pridobivala med slovanskimi narodi novih odpadnikov, ki bi se ponemčurili ali pomadjarili. Današnji ljudje ne morejo več verjeti, da je nekdanje veljalo skoraj za veleizdajstvo, zahtevati na primer na štajerski ali koroških železniških postajah listek v slovenskem jeziku. Te neznosne razmere so se z vojno še poslabšale. Neštevilno ljudi, med njimi zlasti mnogo štajerskih in koroških duhovnikov, je vrgel režim v ječe in taborišča. V takem nevarnem ozračju se je porodila majniška deklaracija, ki jo je dr. Korošec v dunajškem parlamentu dne 30. maja 1917 prečital. V njej izjavljajo podpisani poslanci, da zahtevajo na temelju narodnega našega in hrvaškega državnega prava, naj se vse dežele monarhije, v katerih prebivajo Slovenci, Hrvatje in Srbi, združijo v samostojno državno tvorbo, ki bodi prosta vsakega narodnega gospodstva tujcev in zgrajena na demokratičnem temelju. Za uresničenje te zahteve enotnega naroda bodo zastavili vse svoje sile. Žezlo habsburške vladarske rodovine, ki se omenja v deklaraciji, je bil le okvir. In ta okvir je odpadel, ko je avstro-ogrska monarhija pod težo svetovnega dogajanja razpadla.

V parlamentu prečitana deklaracija je bila iskra, ki je razvnela ves slovanski jug, najbolj pa Slovence. Ves slovanski narod je zajelo čudovito navdušeno gibanje, ki mu v naši zgodovini ne najdemo primere. Povsod so se neglede na preganjanje in nevarnost pred režimom vršili shodi, sestanki in zborovanja v imenu deklaracije, vsa slovenska mladina se je z nepopisnim ognjem vrgla na pobiranje podpisov za deklaracijo, katerih je v teku dveh mesecev zbrala nad 200.000. Najznamenitejši Slovenci so jo podpisali. Ti podpisi so bili na najslavesnejši način izročeni v Ljubljani voditelju Slovencev, Hrvatov in Srbov v bivši monarhiji dr. Korošcu. Od majniške deklaracije naprej je ves narod delal in se boril za svobodno državo, ki jo je z razpadom na fronti tudi dosegel.

Majniška deklaracija, katere 20 letnico sedaj praznujemo, pa ima za nas velik pomen tudi v tem pogledu, ker nam kaže, da naša borba še ni končana. Rešili smo se sicer tujega jarma, ki nas je stiskal in žulil, nismo pa si še končno veljavno uredili domače države tako, kakor smo si jo zamislili. Izginiti mora pretirani centralizem in uveljaviti se mora načelo ljudske samouprave, katerega smo zahtevali že pod Avstrijo.

Vajenci

dobijo hrano in stanovanje po zelo znižani ceni. Upoštevamo gmotne razmere. Le pisne prijave na: **Društvo za zaščito delavske mladine v Mariboru.**

Zakon o minimalnih mezdah in delavstvo.

Med delavstvom skušajo razni voditelji in »strokovne« organizacije prikazati uredbo o minimalnih plačah kot nekaj slabega, kot neko coklo pri delavskem boju, kot nekaj nepotrebne in celo škodljivega. Posebno beli socialisti in del rdečih socialistov se v tem odlikuje.

Zanimiva je polemika med levim in desnim krilom rdečih organizacij, ki se odraža celo v posebnih brošurah in v socialističnih listih. Rdečkarji spoznavajo, da je tudi pri strokovnem delovanju potrebna stvarnost in da morajo tudi rdeče

strokovne organizacije upoštevati stvari take kot so in v kolikor jih je sploh možno izboljšati in popraviti. V zadnjem času je opaziti pri socialistih sploh neko prepričanje in neko čiščenje. Najbrž tudi vam, sodrugi, rastejo vaši bratci, katerim je hujskanje in netenje razrednega sovražstva edina in najpametnejša naloga, nekoliko čez glavo. Najbrž spoznavate, da morajo tudi strokovne organizacije korakati z duhom časa in prilagoditi način strokovnega boja novim potrebam in novim oblikam.

V Konjicah so že pričeli z delom.

V Laurichovih tovarnah je zopet oživele... Delavci so zopet prišli in zavzeli svoja mesta pri strojih, v delavnicah, življenje v Konjicah zopet teče svojo staro pot... Delavstvo je veselo, zaveda se svoje prve velike zmage, ponosno je na svoj prvi uspešni javni nastop, preživelo je svojo preizkušnjo.

V petek zvečer je delavstvo polnoštevilno zborovalo pod vodstvom delavskih zaupnikov. Navzoč je bil tudi delegat ljubljanske centrale ZZZD. Prišel je tudi zastopnik Delavske zbornice g. Stanko iz Ljubljane. Oba delegata sta delavstvu razložila uspeh pogajanj v Ljubljani.

V soboto zjutraj je bila ponovna seja delavskih zaupnikov z zastopniki podjetja, dopoldne pa so se zastopniki delavstva sestali tudi z lastnikom tovarne g. Laurichom. Ob tej priliki so se uredile vse za-

deve in podrobnosti, ki jih je določil zapisnik, sklenjen in podpisan v Ljubljani. Določil se je tudi stalež delavstva, ki naj začne naslednji ponedeljek delati. Stalež se je dvignil od določenih 128 na 138 delavcev. Obenem je podjetje obljubilo, da bo delavcem po potrebi izplačevalo tudi predurne na zaslužene meзде, in sicer do 80%; delavci bodo morali že v petek naznaniti, koliko žele prejeti v soboto predurne.

V nedeljo je bil nato ponoven dobro obiskan shod ZZZD v Konjicah. S tem shodom se je dejansko zaključil prvi del mezdnega boja konjiških usnarjev. Delavci so prepričani, da bo odslej v Konjicah znosnejše in da bo zlasti g. Laurich ostal pri svoji moški besedi, ki jo je delavstvo z zadoščenjem in priznanjem vzelo na znanje.

Največji centralizem je v socialističnih organizacijah.

V 20. številki tednika »Slovenije« z dne 14. maja je zanimiv članek, v katerem je ugotovljeno, da je vse delo, predvsem pa premoženje socialističnih organizacij osredotočeno — centralizirano — v URSSJU (Ujedinjeni Radnički Sindikalni Savez Jugoslavije), ki ima svoj sedež v Belgradu. Članek pravi, da bo več milijonov slovenskega denarja, ki so ga socialistični de-

lavci zbrali, moral biti naložen v Belgradu. Znano je, da imajo socialistične strokovne organizacije največjo članarino. Gotovo slovenski delavci ne bi plačevali svojih prispevkov, če bi se zavedali, da podpirajo centralizem prve vrste in da povečujejo s tem moč nekaterih ljudi, ki s strokovnimi organizacijami nimajo ničesar skupnega.

Boljševiki jačajo protiversko propagando.

Poduk novih propagatorjev

»V Jeroslavu« tako javlja sovjetska »Pravda«, »so se zbrali prvaki komunistične upravne oblasti, da se pogovore o metodah in nalogah protiverske propagande. Vsi govorniki so opozarjali na to, da povsod verske občine propadajo.«

Toda ta tok razpadanja, kakor si mislijo predstavniki brezboštva, ne uničuje tako hitro. Vidi se, da so se prenapeteži hote ali nehote varali. Da bi se dalo nov zalet brezbožniškemu pokretu, zato se mora protiverska propaganda pojačati. Sprejet je bil tudi sklep, da se v vseh okrajih osnujejo organizacije pod imenom »Zveza borbenih brezbožnikov«. Ne ve-

mo, v čem bo obstojala njihova borbenost, ali se bo dalo prvenstvo fizičnim razdiralnim silam, ki imajo tudi pri nas že svoje temelje v podiranju evharističnih križev in v skrčenju božjepotnih znamenj, ali pa se bo njihovo delo odražalo v duhovnem razdiralnem delu, polumskih proizvodov raznih reformatorjev.

Za čim uspešnejšo propagando je začel mesečni kurz za brezbožniške agitatorje. V tečaju se nahaja 400 ljudi, ki bodo prevzeli organizacijo brezboštva v Rusiji in izven nje. Poleg tega se vrše tudi desetdnevni tečaj, v katerih se podučujejo agitatorji za širjenje brezboštva. V te tečaju se je prvi mah vpisalo 150 ljudi.

Znižanje delavske tarife v Sovjetiji.

Do kje more dovesti slabo gospodarstvo v sovjetskih industrijskih podjetjih, kaže dejstvo, da je sovjetska finančna oblast določila znižanje nagrade delavcem in uradnikom.

Delavci, ki so bili pri tem prizadeti, so se pritožili z odprtim pismom redakciji moskovskega industrijskega lista za industrializacijo. Pismo se glasi:

»Zlostno gospodarjenje vlada v Neitvinski tvornici kovin vostokostalskega trusta, tako da se delavske plače zadržu-

jejo in ne izplačujejo. Delavci niso prejeli že od polovice januarja nikake plače. Razlog za to neizplačanje je ta, ker je delavski fond za delavstvo, zaposleno v letu 1936, prekoračen. Oblastna finančna oblast pa narekuje, da se delavska tarifa zmanjša.«

Tako postopajo sovjeti v »svobodni delavski državi« s svojimi delavci in uradniki. Tak je »raj« delavstva — sovjetska Rusija!

Svetovna razstava v Parizu.

Po skoraj enomesečni zakasnitvi je bila v terek uradno otvorjena svetovna razstava v Parizu. Otvoril jo je predsednik republike Lebrun. Kljub otvoritvi pa še večina razstavnih paviljonov ni končana in bo trajalo še dober mesec, preden bo dobila razstava svoje zamišljeno lice. Da

bi se moglo nemoteno nadaljevati z delom, bo za ta čas razstava odprta za obiskovalce samo po dve uri dnevno. Otvoritev razstave se je zavlekla zaradi neprestanih štrajkov, v katere so delavce hujskali komunisti. Ni pa seveda dane garancije, da se štrajki ne bodo še ponovili.

„Delavska pravica“ in ZZZD.

Opaziti je, da »Delavska pravica«, odnosno vodstvo JSZ polaga spet veliko pozornost in pažnjo pokretu »Zveze združenih delavcev«. Tako imamo priliko brati, »da v ZZZD baje nekaj poka, da so v vodstvu sami reakcionarci in največji nasprotniki delavstva« itd. (Res, poka, ampak le v JSZ!) Iz tega pisanja je razvidno neko prikrito veselje, katero je pa sila klavarno in škodljivo njihovi organizaciji sami. Zakaj? Zato, ker JSZarje ne izmudi nobena življenjska skušnija, nobeno očito dejstvo, ker vedno delajo račun brez krčmarja. Nam je le ljubo, če »Pravičarji« pišejo o naši organizaciji, bodo vsaj tudi oni pripomogli ZZZD do popularnosti. Pokret slovenske katoliške strokovne organizacije ZZZD gre neovirano naprej proti svoji končni zmagi. ZZZD je bistven člen slovenske katoliške skupnosti, zato ji je tudi zagotovljena zmaga, vi boste pa tudi imeli še priliko spoznati svoje zmote in usodnost trenutka, ko ste se iztrgali iz te naše skupnosti.

Strašna posledica trčenja.

Nedaleč od Varaždina se je zgodila dne 22. maja krog osmihih zvečer strašna nesreča. Avtobus je vodil šofer Anton Horvat, ki je peljal skupino srednješolcev, kateri so se vračali z majniškega zleta, med postajama Varaždin in Golubovec preko prelaza. Avtobus še ni bil preko tira, ki ni zavarovan z zapornicami, že je pridrdral mešanec, kojega lokomotiva je zagrabila zadnji del avtobusa. Trčenje je bilo strahovito. Razbiti voz je tiščal stroj še 30 m naprej in ga je nato sunil na stran. Potnikov, ki so vpili obupno na pomoč, se je polastila panika. V trenutku trčenja je skušal študent Albert Kruljac rešiti se s skokom iz avtobusa, a priletel je ravno pred lokomotivo, ki ga je prerzala na dvoje. Vsi potniki v zadnjem delu avtobusa so bili hudo ranjeni. Takoj po nesreči so prihiti na pomoč železničarji, kmetje ter pazniki z zdravnikom iz bližnje kaznilnice v Lepoglavi. Ranjence so spravili v lepoglavsko bolnišnico, kjer so jim nudili prvo pomoč. Od 31 potnikov so razven šoferja, katerega so kaj aretirali, vsi bolj ali manj ranjeni. Maturanta Milana Dolenca in tri učinke so prepeljali v bolnišnico v Varaždin. Dolenca, ki je dobil najhujše poškodbe, so takoj operirali, pa je umrl radi prevelike izgube krvi.

Pri omenjeni nesreči sta bili hudo poškodovani nečakinji mariborskega mesarja in krčmarja Ludvika Vlahoviča, Vera in Ruža Perič, hčerki šefa carinarnice v Koprivnici, g. Mladena Perič. 16 letna Vera ima hude poškodbe na glavi.

Glede krivde strašne nesreče je uvedla oblast strogo preiskavo.

Najbogatejši človek na svetu umrl.

Te dni je umrl najbogatejši mož sveta, ameriški milijarder John Rockefeller. Tega moža je poznal ves svet. Bil je eden največjih industrijskih magnatov, začetnik ogromne petrolejske industrije, ki jo je šele on dvignil iz povojev ter jo razvil do sedanje višine. Njegova življenjska pot je bila uprav pravilnična. Začel je tako rekoč iz nič. S 16. leti je dobil službo knjigovodje, z 19. leti pa je začel s prihranki že svojo komisijsko trgovino. Že takrat je spoznal kot enega prvih pomenov petrolejsko kupčijo ter začel s špekulacijami, ki so mu kmalu prinesle premoženje. Z 31. letom je ustanovil sedanjo vsemogočno petrolejsko družbo Standard Oil ter jo je polagoma razširil po vsem svetu. Odslej je njegovo premoženje neprestano rastle, milijoni so se kopicili in že v začetku našega stoletja je veljal za milijarderja in za najbogatejšega človeka na svetu. Že pred vojno se je popolnoma umaknil iz poslovnega življenja ter se je vdal počitku. Rockefeller pa ni bil samo eden največjih bogatašev na svetu, temveč tudi človek, ki je vedel svoj denar uporabljati v prid človeštvu. Ogromne krivice, ki jih je njegovo podjetje v svojih brezbožnih špekulacijah povzročilo

tisočem in tisočem malih ljudi, je skušal na stara leta uravnati s plemenitimi darovi, s katerimi je podpiral neštete bolnišnice, znanstvene zavode, univerze. Razdal

je pol milijarde dolarjev v dobrodelne in znanstvene svrhe. Sedaj je tudi njega zatekla smrt kljub vsemu njegovemu bogastvu. Umrli je v starosti 98 let.

Politične vesti.

Zasedanje sveta Društva narodov se je pričelo v Ženevi 24. maja. To pot se bo zasedanje bavilo s trdim orehom, španskim vprašanjem. Rdeča španska vlada, ki ima pri Društvu narodov svojega zastopnika, se je pritožila na to vrhovno svetovno instanco zaradi pomoči, ki jo pošiljajo inozemske države generalu Francu. Na drugi strani seveda se rdeči prav nič ne pritožujejo zaradi pomoči, ki jo dobivajo sami od Rusije in Francije. Španska vlada zahteva v svoji noti, naj začne Društvo narodov izvajati sankcije proti državam, ki Franca podpirajo. Seveda je sedaj svet Društva narodov v zadregi, kakšno stališče naj zavzame. Verjetno je, da si ne bodo državni prav nič belili glav, temveč bodo prepustili špance njihovim usodi. Šele, kadar bo odločilo orožje za eno ali drugo stran, bo rešeno tudi špansko vprašanje.

Naš vojni minister general Marič je obiskal Čehoslovaško, kjer ga je sprejel med drugimi tudi čehoslovaški prezident dr. E. Beneš. General Marič je obiskal mnoga mesta na Češkem ter si ogledal številne vojaške ustanove in tovarne. Povsod so ga sprejeli z največjimi častmi.

Nov recept za rešitev hrvaškega vprašanja so sestavili zagrebški vidni izobraženci. Po njihovem načrtu naj bi se razdelila država na pet banovin. Od teh naj bi bile tri čisto narodnostnega značaja, in sicer Slovenija, Hrvaška in Srbija s Crno gorjo in Makedonijo, dve pa bi imeli mešano narodnost, in sicer Vojvodina ter Bosna s Hercegovino. Recept je vsekakor dober in bi gotovo pripomogel k poenostavljenju tako znanega hrvaškega vprašanja. Hrvati bi dobili v svojo banovino skoraj vso Dalmacijo. Temu nasproti pa so postavili belgrajski izobraženci svoj načrt, ki je v bistvu enak zagrebškemu, vendar predvideva tudi priključitev Vojvodine k srbski banovini. O načrtu se zaenkrat v javnosti ni razvnela razprava, samo dr. Maček je izjavil, da ga odklanja, ker se hrvaško vprašanje na taki podlagi ne da rešiti.

Seja banovinskega vodstva JRZ za Slovenijo je bila v nedeljo v Ljubljani. Zaradi odsotnosti ministra dr. Korošca je podal poročilo na seji minister dr. Krek, ki je poudaril prizadevanja sedanje vlade za izboljšanje gospodarskega položaja v vsej državi, posebej pa še prizadevanja slovenskih zastopnikov v vladi, da se izboljšajo razmere v Sloveniji. Člani vodstva JRZ so poročilo g. ministra soglasno odobrili.

Vprašanje madjarske oborožitve. Obisk italijanske kraljeve dvojice v Budimpešti je dal Madjarom korajžo, da so spravili vprašanje svoje oborožitve znova v ospredje ter ga sedaj v javnosti predstavljajo kot najvažnejše. Oborožitev naj pokaže Madjarski popolno enakopravnost s sosednjimi državami in šele potem je pripravljena na pogajanja, ki naj bi uredila razmerje s sosedi, predvsem s Malo zvezo. Madjarska diplomacija sedaj poizveduje pri velesilah, kako se bodo zadržale v tem vprašanju. Predvsem poizveduje v Londonu ter pri državah Male zveze. Baje ne bo naletela Madjarska na nobene ovire, le Čehoslovaška misli na svoje privoljenje staviti neke protizahteve.

Nemški poslanik v Avstriji je podpiral avstrijske hitlerjevce. Avstrijska vlada je dobila v roke dokaz, da je nemški poslanik na Dunaju von Papen vzduril zveze z avstrijskimi hitlerjevci ter jih je

naravnost hujskal v njihovem rovarstvu proti sedanji državni upravi. Zaradi tega bo moral von Papen oditi iz Avstrije ter bo imenovan za nemškega poslanika pri Vatikanu. V Avstrijo pride kot poslanik dosedanj generalni konzul na Kitajskem Kürben.

Čehoslovaška in njene nemške sosedje. Čehoslovaški zunanji minister dr. Krofta je imel pred zunanjepolitičnim odborom parlamenta velik govor, o katerem razpravlja sedaj vse svetovno časopisje. Dr. Krofta se je bavil zlasti z nemškima sosedoma Čehoslovaške. Ugotovil je, da se kaže tako na nemški kakor na avstrijski strani težnja, da se odnosi s Čehoslovaško izboljšajo. To bo tem lažje, ker ne goji čehoslovaški narod mržnje napram nemškim sosedom.

Belgiji grozi zopet kriza. Ker belgijska vlada noče izdati amnestije za politične krivce izza svetovne vojne, to je za one belgijske državljane, ki so podpirali nemške vojaške oblasti ob zasedbi Belgije, je nastalo med flamskim delom belgijskega prebivalstva veliko razburjenje. Flamci so priredili v Bruslju ogromne demonstracije. Zaradi amnestije je nastal spor med vladi in strankami, ki sedaj preti, da se bo izcimil v krizo vlade.

Vsi so za premirje, samo Španci so proti. Angleška vlada je napravila načrt za premirje na španskem. Vse države so temu načrtu pritrile, samo Španci so proti. Obe vojskujoci se stranki sta izjavili, da o premirju ni govora ter se hočeta mesariti do zadnjega moža. Proti premirju pa je seveda tudi sovjetska Rusija, kateri gre pa v njen politični račun, če se morajo evropske države brigati za Španijo ter nimajo časa, da bi posvečale drugim važnim vprašanjem več pozornosti.

Slavo Stanleja Baldwina. Iz angleškega političnega življenja se je poslovil sedanji ministrski predsednik in vodja konservativne stranke Stanley Baldwin. Z njim je odšel s političnega odra mož, ki je po svetovni vojni vodil usodo največje države na svetu ter ji je s svojo energijo in uvidenostjo pomagal prebroditi težke in nevarne krize, kakor je bil n. pr. odstop prejšnjega kralja Edvarda.

Anglija se vrača k zlati podlagi. Anglija je bila prva država, ki je zapustila zlato podlago. Sledile so ji potem skoraj vse države na svetu in od tedaj izvira v svetovnem gospodarstvu zmešnjava, ki je države še dosedaj niso mogle prebroditi. Sedaj pa se Anglija zopet pripravlja, da se vrne k zlati podlagi.

Palestino bodo razdelili. V Londonu so napravili načrt za razdelitev Palestine, da prenehajo neprestani spori in spopadi med judi in Arabci, ki ogrožajo tudi angleške interese. V Palestini se mudi posebna komisija, ki je spravila skupaj potrebne podatke za to razdelitev. Meja med židovskim in arabskim delom bi tekla od Galilejskega jezera do Mrtvega morja. Židovski del Palestine bi se priključil Angliji kot poseben dominijon, arabski pa bi prešel pod nadvlado transjordskega kraljevstva.

Amerika poziva k demobilizaciji. Ameriški zunanji minister Hull je imel v radiu govor, v katerem je pozival vse države sveta k popolni politični, vojaški in gospodarski razorožitvi. Edino po tej poti bodo prišli narodi k napredku, vse druge poti pa vodijo v pogubo. Žal, da bo gotovo tudi ta glas velikega ameriškega državnika ostal glas vpijočega v puščavi...

dotačni podjetniki, ki so najmanj upravljenci, da bi se spodtikali in s tem ovirali pogajanja. Pogajanja se bodo nadaljevala v sredo 26. maja. Upati je, da se bo ta dan premostila še edina ovira in bo tako že enkrat prišlo do podpisa pogodbe.

Zavijanja rdečega »Saveza gradjevin-skih radnika«. V 5. številki »Delavca«, glasila socialističnih organizacij, z dne 15. maja skušajo rdeči sodrugi potlačiti močan vtis notice, objavljene v »Slovencu« in »Delavski fronti« pod naslovom »Stavbinsko delavstvo in ZPD«. Sodruge pri njihovem kričanju najbolj žuli to, da nimajo oni monopola pri organiziranju stavbinskega delavstva. Da bi si pa ustvarili tak monopol, pa zato udrihajo po vseh organizacijah, katere jim — po njihovem mnenju — hodijo v škodo. Ker ne morejo vsega prebaviti in s poštenim strokovnim delom doseči, tedaj jim prav pride njihova kosmata vest, katera njihovi poštenosti prav nič ne očita, če različna dejstva zavijajo in prikazujejo v taki luči, kot bi

bil edino njihov Savez kos vsem nalogam in da drugim organizacijam skušajo s potvarjanjem dejstev vzeti dobro ime pri stavbinskem delavstvu in delavski javnosti. Sicer ni vredno, da bi se spuščali s prenapetimi in nestrpnimi v kakršnokoli polemiko, vendar naj danes pribijemo z ozirom na članek v »Delavcu« tole: Zveza združenih delavcev bi ne imela ničesar proti temu, če bi sodrugi razdeljevali po ljubljanskih in drugih stavbah letake, v katerih bi konstatirali, za koliko milijonov dinarjev je belgrajski »Jugoras« oškodoval tamkajšnje gradbeno delavstvo. Čisto nekaj drugega pa je, če SGRJ, podsavez za Slovenijo, v letaku, katerega je podpisal, napiše, da je »Jugoras« in »Zveza združenih delavcev« eno in isto, odnosno, da je tudi slovenska ZZZ sodelovala pri sklepanju stavbinske kolektivne pogodbe v Belgradu. Dobro vemo, sodrugi, kaj ste s tem hoteli doseči. Hoteli ste namreč, da slovenski gradbeni delavci, ki se v vedno večjem številu oklepajo ZZZ, spoznajo, da nimajo mesta pri taki organizaciji, ki tako izdajalsko čuva interese delavstva. Ta demagogija se vam, rdeči nestrpnosti, ni posrečila. Za letak, v katerem dolžite ZZZ, da je Jugoras — Zveza združenih delavcev sklenila sramotno kolektivno pogodbo in izdala delavske interese, se boste, sodrugi, imeli priliko zagovarjati še pred sodiščem, da boste drugič malo manj vroči pri svojem delu za »odrešitev« teptanih in ponižanih. V bodoče bomo pa vašemu delovanju itak morali posvetiti več pozornosti, da bomo vašim »uspehom« nalili nekoliko pelina.

Fara pri Kočevju. V nedeljo 23. maja smo imeli na Vrhu pri Jurkoviču ustanovni občni zbor podružnice ZZZ Fara pri Kočevju. Občnega zbora se je udeležilo lepo število tovarišev. Obiskal nas je tudi zastopnik centrale. Izvolili smo naslednji odbor: predsednik Marinč Martin, podpredsednik Hodnik Jože, tajnik Klarič Drago, blagajnik Marinč Jože, odbornik Gotenc; nadzorstvo: Simonič Jože in Jurkovič. Tovariši, zavedamo se, da posameznik v družbi ne pomeni ničesar, zato smo stopili v organizacijo, da skupno branimo naše interese. Na vse, ki še niso pristopili, apeliramo, da je njih dolžnost, da se organizirajo in podvržejo disciplini organizacije. V slogi je moč!

Jesenice. Žrtev svojega poklica je postal naš mladi član Ivan Potisek, ki se je 20. maja smrtno ponesrečil v tovarni KID na Jesenicah. Bil je član katoliške strokovne organizacije ZZZ in kot tak je tudi vestno izvrševal svoje dolžnosti. Nesreča se je pripetila po izpovedbah očitivcev takole: Kritičnega dne je Ivan Potisek imel opravilo na 7.5 m visokem železnem stebri, kjer je privezoval železno vrv. Na še nepojasnjem način je nenadoma omahnil in brez glasu padel tako nesrečno, da je z glavo udaril ob kamen in si razbil lobanjo. Bil je takoj mrtev. Sledil je kratek zdravniški izvid, ki je po pregledu odredil prevoz v mrtvašnico. Iz mrtvašnice se je vršil v soboto 22. maja pogreb, katerega so se v velikem številu udeležili člani ZZZ na Jesenicah z odborniki in zastopnikom centrale na čelu. Bilo je kljub slabemu vremenu tudi precej občinstva z Jesenic, ki je sočustvovalo s svojci nesrečnega Ivana. KID je zastopal g. A. Kuhar. Pevski zbor, čigar pevec je bil pokojni, mu je zapel v slovo ganljive žalostinke. V imenu naše organizacije se je poslovil od pokojnega tov. A. Lipovec, ki je orisal pokojnikove vrline in delo. Nato je položila naša organizacija na grob lep venec, prav tako tudi pevski zbor Krekovega prosvetnega društva, njegovi sodelavci in podjetje Strojne tovarne in livarne iz Ljubljane. Naj počiva v miru!

Kovinarji

Jesenice. Zavednost nekaterih. Na Jesenicah je JSZ silno ponosna na to, da je že preizkušena in stara organizacija, ki je imela že veliko borb in dosegla velike uspehe. Neumna se jim zdi na primer kak debata z odbornikom ZZZ. Ker je sedaj odstopilo od JSZ že več vidnih članov in pristopilo k ZZZ, so se odborniki JSZ precej razgrelji. Stopili so na delo in postali dokaj pridni za agitiranje. Prej tega ni bilo opaziti, dokler ni prišla ZZZ na Jesenice. Sedaj so se začeli tudi z nami »kot mladimi in neumnimi« prerokati in zgovarjati. Meni bi se zdelo bolj pametno, da bi se kot močnejši in starejši ne spuščali v debato, ker mi jim ne moremo povedati nič kaj zanimivega, ker »nič« ne vemo, kakor sami pravijo... Pametnejši vedno odneha! — L. I.

Jesenice. Vse člane obveščamo, da bodo v bodoče prejemali mesto lista »Na mejah« list »Delavska fronta«. List »Na mejah« vsem še nadalje priporočamo, ker vas v podrobnosti obvešča o dogodkih našega kraja. List je seveda treba naročiti posebej, ker iz članarine se bo plačevala v bodoče le »Delavska fronta«. Vse

člane prosimo, da pravočasno poravnajo članarino. Bog živi!

Jesenice. Za narod in delavstvo. Preko vseh demagogij in zavajanj se stvari razvijajo čim dalje bolj vidno, tako da so v vzajemnosti naših delavskih vrst in naših predstavnikov zavarovani interesi slovenskega katoliškega delavstva. Roko v roki, ramo ob rami v medsebojni zvestobi bo zmaga naša narodna skupnost. V tem smislu pozdravlja naša ZZZ delo naših voditeljev za socialne in narodne pravice našega človeka. Uredba o sanaciji bratovskih skladnic in narodno zaščitni odlok g. bana dr. Natlačena glede slovenskega delavstva v Konjicah, je dvoje važnih mejnikov v tem razvoju. Kot take jih pozdravljamo in smo radi njihove važnosti in koristnosti poslali gg. ministroma dr. Korošcu in dr. Kreku ter g. banu Natlačenu zahvalne brzjavke. Mi se zavedamo, da je njihovo delo težko in odgovorno, hočemo pa, da vedo, da je pošteno delavstvo za njihov trud in prizadevanje hvaležno in da smo z njimi v vseh bojih in težavah eno.

Tobačni delavci

Nekoliko odgovora belim in rdečim socialistom. 1. V zadnji »Delavski pravici«, glasilo kršč. socialistov, beremo pobožne želje, kako bi JSZ spet rada prišla s svojo organizacijo v tobačno tovarno. Da to nekoliko zakrijejo, berejo ZZZ nekakšne levite, češ, kje so sladke obljube, kje so širokoustneži, ki so dejali, da bo edino ZZZ zmogla in sposobna zboljšati položaj tobačnega delavstva. Sicer mi tobačni delavci ne damo dosti na to, kar piše glasilo belih socialistov, vendar je prav, če bi od časa do časa spomnili razne »strokovničarje«, kako uspešno so pa oni delovali za dobrobit in koristi tobačnega delavstva. Nekoč, ko smo želeli rešiti neko zadevo, nam je vaš funkcionar dejal: »Že davno sem predlagal pri odboru centrale, da naj vaša (t. j. JSZ) organizacija v tobačni tovarni razpuste ali izključi iz sklopa krščansko socialistične matice.« Zato naj vam sedaj ne bo žal, če smo se stoodstotno organizirali v ZZZ. Če bi hoteli odkrivati razne »prijetne stvarce«, kako uspešno ste nas zastopali v Belgradu in drugod ob priliki potovanj, mislimo, da vam, JSZarji, ne bo preveč po volji. Zato vam svetujemo, da rajši molčite in se zanimajte za delavstvo izven tobačne tovarne širom Slovenije, kjer boste našli še veliko neobdelanega polja.

2. Tudi z rdečimi sodrugi se moramo danes nekoliko razgovoriti. V zadnjih dveh številkah »Delavca« so našo organizacijo in naše delo tako podcenjevali in nesramno blatili v svojem hujškem tonu odbornike in vodstvo ZZZ, da moremo po tem samo spoznati njihovo civilizacijo in njihovo rdečarsko »strokovnost«. To ni način resnega strokovnega boja in obračunavanja z nasprotno organizacijo. Veliko več resnosti bi vam človek prisodil, če ne bi bil primoran iz vaše bedaste polemike človek spoznati, da vam gre pri vašem delu v prvi vrsti radi prestiža vaše organizacije in vaše razrednosti, nič ali pa silno malo pa za potrebe delavstva. Če človek takole nepristransko opazuje vaše delo in delo vaših sodrugov pri drugih strokah delavstva, tedaj mora spoznati, da edino z jezikom in z demagogijo znate opletati, kot malokdo drugi. O finesah in metodah vašega dela ne bom pripovedoval, zavedajte se le, da vas bomo razkrinkovali, kjer in koder vas bomo mogli. Iz letaka vašega Saveza iz Belgrada moremo prav dobro spoznati, v čem je vaša moč... Vaša moč je na jeziku in na netenju razrednega sovraštva! — 3. Naša organizacija je svoj obstoj v tobačni tovarni popolnoma opravičila. Zavedajte se vi beli in rdeči socialistični demagogi, da je delo strokovne organizacije v tobačni tovarni čisto druge narave, kakor pa kje v kakem privatnem podjetju. Zavedati se je treba, da delavstvo v državnih podjetjih nima na razpolago dovolj učinkovitih sredstev, s katerimi bi si izboljšalo svoj položaj in si priborilo boljše življenje. Zato je strokovno delo organizacije vedno odvisno vse preveč od zunanjih činiteljev, na primer od politike. ZZZ je v tobačni tovarni mogla storiti kaj za svoje delavstvo, ker stoji v sklopu slovenske katoliške skupnosti. In ker to slovensko katoliško skupnost predstavlja pri kr. vladi naša ministra dr. Korošec in dr. Krek, zato je ZZZ pri svojih predlogih in pri svojih zahtevah imela uspeh. Vprašamo vas, rdečkarji, kdo je bil tisti, ki je prepredil, da se obratovanje ljubljanske tobačne tovarne ni še bolj okrnilo, kdo je bil tisti, ki je dosegel, da so se izvedle upokojitve zgaranih delavcev in delavk in s tem preprečilo redukcijo mlajših delavcev in delavk, kdo je bil tisti, ki je dosegel, da se je stalež ljubljanskega delavstva vsaj za par desetini povečal? To je par vprašanj, na katera bi radi imeli odgovor.

Vestnik ZZZ.

Iz centrale. Tovariši! Dopisujte v naš »Vestnik«! Povsod imate kakšne posebnosti ali obvestila. Vse to zanima tudi naše člane, ne samo v vašem kraju, temveč člane po vseh naših številnih podružnicah. Torej!

Stavbinci

Stavbinci še nimamo kolektivne pogodbe. 21. maja so se zopet vršila pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe. Upali smo, da bo po dobi več mesecev, kar se ta pogajanja vlečejo, vendar prišlo do podpisa. Delavske delegacije so nastopile složno z veliko toleranco in uvidenostjo. Še nekatere sporne točke so se reševale brez velikih trenj obeh strani, dočim se je ustavilo pri določitvi plače za delavce, ki se nahajajo v krajih, ki spadajo v drugi plačilni razred. Temu so krivi največ

Vajeniško vprašanje.

Nedavno se je vršila v Delavski zbornici v Ljubljani anketa o vajeniškem vprašanju pri nas. Ta anketa je vzbudila mnogo govorenja o teh stvareh. Naše dnevno in drugo časopisje je ob tej priliki napisalo več člankov in vzбудilo zanimanje za ta vprašanja. Če ne drugega, je imelo to govorjenje in pisanje vsaj ta uspeh, da so se ljudje spomnili, da imamo vajence in vajeniško vprašanje. Nekaj ugotovitev s te ankete je bilo tako poraznih, da so se nekateri, ki jim je blagor našega naroda pri srcu, resno zamislili v to, kaj je pri nas v dvajsetem stoletju še vse mogoče.

Starost vajeniškega vprašanja

Vajeniško vprašanje je toliko staro, kot industrija sama. Čim se je pojavila industrija in potreba po industrijskem delavstvu, tedaj so se že pojavili v tovarnah mladi delavci, lahko rečemo še otroci, ki so pomagali delodajalcu zbirati njegovo bogastvo. Zgodovina nam pripoveduje, da so se vršile n. pr. na Angleškem silne zlorabe otrok in da so otroci od 8 do 14 let stari, zaposleni v tovarnah, kar trumoma umirali. To pa tudi ni čudno, ako vemo, kako nehigijenične so bile prve tovarne: brez prave svetlobe in zraka, silno majhne in prašne. Delovni čas pa je trajal 14 in včasih tudi preko 16 ur, odmorov med delom niso poznali. Celo močni, starejši delavci niso zmogli pri takem delu dalje časa. Tembolj je razumljivo, da je morala mladina hitro omagati. Anglija kakor tudi druge evropske države so uvidele, da tako ne more iti dalje in da bo moderna industrija uničila ogromno število mladine, ako se te mladine kako drugače ne zaščitijo. In tako smo dobili določila o varstvu in zaščiti mladih delavcev in vajencev. Začela so se snovati razna društva, ki so imela namen pomagati mlademu delavstvu. Tudi v naši državi imamo razna zakonita določila v varstvo mladega delavstva, zlasti vajencev in pomočnikov ter imamo tudi razne ustanove (vajeniške domove in podobno), ki imajo nalogo nadzirati in ščititi interese mladega delavstva.

Zakonske določbe

Po naših zakonih je določeno, da ne sme biti nihče zaposlen, ki še nima 14 let. Dalej je za mlade delavce do 18. leta prepovedano nočno delo in delo ob nedeljah. Glede vajencev obsega obrtni zakon podrobna določila, ki ščitijo vajence pred izkoriščanjem s strani delodajalcev.

Kdo je vajenec in kdo ga sme imeti?

Po obrtnem zakonu se smatra za vajenca vsakogar, ki je zaposlen v obrtu zato, da se tam s praktičnim delom in učenjem usposobi za pomočnika. Za vajence se smejo sprejemati samo oni, ki so že dovršili 14 let ter so za obrt telesno sposobni. O tej sposobnosti odločajo šolski zdravniki. Učence smejo sprejemati samo oni obrtniki, pri katerih je njihovo učenje zajamčeno. Važno je določilo, ki govori o tem, kdo ne sme imeti vajencev. Vajencev namreč ne smejo imeti oni lastniki obrtov, ki so bili obsojeni radi zločinstva ali prestopka iz koristoljubja ali zoper javno pravost in oni, ki so bili obsojeni za kazniva dejanja zoper življe-

nje in telo svojega pomožnega osebja. Nadalje pa lahko upravna oblast za gotov čas tudi iz drugih razlogov prepove obrtnikom imeti učence, in sicer sme to napraviti v sledečih primerih: ako obrtniki pravno kvarijo vzgojo vajencev, z njimi grdo ravnaajo, zanemarjajo svoje obveznosti pri dajanju hrane, obleke in stanovanja, dalje onim obrtnikom, ki so bili kaznovani, ker niso dopustili, da bi vajenci redno obiskovali strokovne nadaljevalne šole, ali ki nimajo po predpisih urejene delavnice in ki z vajenci niso sklenili prave pogodbe. Po obrtnem zakonu mora namreč najpozneje v osmih dneh po sprejemu vajenca skleniti obrtnik z vajencem, če je polnoleten, drugače pa z njegovim zakonitim zastopnikom (z očetom ali varuhom) pismeno pogodbo. Ustmena pogodba torej ne zadošča, biti mora vedno pismena.

Odškodnina

Nadaljnje važno določilo je, da mora vajenec za svoje delo po enem letu dobiti odškodnino. Koliko mora ta odškodnina najmanj znašati, bo predpisal z uredbo minister za trgovino in industrijo. Ta uredba sicer še ni izšla, seveda pa s tem ni rečeno, da bi se to določilo ne moglo izvajati. Edino to je, dokler uredba ne izide, toliko časa je delodajalec še precej na prosto dano, kolikšno odškodnino bodo svojim vajencem dajali. Če bi se pri nas v Sloveniji in še posebno v vsej naši državi to določilo izpolnjevalo, potem bi bila pri nas vsaj tretjina vajeniškega vprašanja že rešena. Toda žal, da se ravno to določilo skoraj prav v vseh primerih popolnoma prezira.

Vsi vemo, da morajo mnogi vajenci opravljati pri delodajalcih najrazličnejša dela, kot n. pr. pasti živino, pestovati otroke, pomivati posodo, ribati itd. To izrabljanje vajencev pa je strogo prepovedano. Vajenec mora opravljati ona dela, ki so določena v pogodbi in za katera naj bi se izučil.

Delovni čas

So gotovi pogoji, pod katerimi lahko delodajalec in vajenec takoj razdereta pogodbo. Ne bomo navajali podrobno vseh predpisov. Rečemo pa lahko tole: določila naše socialne zakonodaje glede zaščite in varstva vajencev so dobra in sodobna. Toda kaj pomaga, ako pa se večina naših delodajalcev, zlasti pa še delodajalcev na našem jugu, za ta določila ne briga. Za vajenca bi moral brez dvoma veljati strogi osemurnik. Toda kaj vidimo? Ravno pri vajencih se najboljši kršijo določila o delovnem času. Raizskovanja v tej smeri so pokazala, da dela pri nas večina vajencev okoli 10 ur in da jih je mnogo, ki delajo tudi po 12 ur in še celo več in tudi ob nedeljah in praznikih. Šiviljske vajenke morajo n. pr. delati pozno v noč in opravljati prav v mnogih primerih vsa gospodinjstva dela. Zato ni čudno, da mnogi naši vajenci in vajenke pridejo v življenje nesposobni za svojo stroko, noseči v svojem telesu kali raznih hudih bolezni. Poglejte obraze tega našega mladega proletariata. Vsi so blede in izmučeni, brez veselja do življenja. Prezgodaj so morali okušati vso bridkost življenja, prezgodaj so morali postati moderni sužnji.

Strokovne nadaljevalne šole

Pri nas je nedvomno zelo nujno vprašanje v zvezi z vajenci — vprašanje stro-

kovne nadaljevalne šole. Na anketi v Delavski zbornici se je ugotovilo, da velik odstotek vajencev pri naš sploh ne hodi v strokovne nadaljevalne šole, oziroma, da ne hodijo vse predpisane dobe. Ne bomo raziskovali, kdo je kriv tega stanja. Dovolj je, da se to ugotovi in da merodajni faktorji poskrbe, da se razmere v tem pogledu zboljšajo.

Kako je rešila Avstrija vajeniško vprašanje?

Najlepše ima vajeniško vprašanje brez dvoma rešeno Avstrija. V Avstriji z vsemi silami skrbe za vajence, ker se zavedajo, da so to bodoči pomočniki in mojstri, to je torej tisti stan, ki igra pri moderni industrijski državi gotovo najvažnejšo vlogo. Kot neko posebnost avstrijskega vajeniškega varstva naj omenim počitniške domove, ki jih imajo v Avstriji celo vrsto. Vajenci imajo vsako leto pravico do dopusta in v času dopusta pošljejo razne vajeniške ustanove, ki imajo po državi vajeniške domove, te vajence v svoje domove. V teh počitniških domovih se vajenci naigrajo in okrepe ter preiščejo, ali je morebiti delo na njo kvarno vplivalo ali ne. Če bi se ugotovile zle posledice njihovega dela, potem se poščejo vzroki in se vajenca dodeli k drugemu delu, ali pa se mu dovoli daljši odmor, da se pozdravi.

Treba previdnosti!

Pri nas se nekateri zelo bore proti temu, da bi se vajenci kakorkoli organizirali. Vemo, da je pri tem treba opreznosti, ker bi se obrtniške mladine radi postalili razni temni elementi. Na to pa naj seveda v prvi vrsti pazi država, ki ima na razpolago sredstva, da onemogoči delovanje oseb in organizacij, ki nimajo pošteneh namenov. V drugih primerih pa bi morala država in javnost z vsemi simpatijami spremljati pošteno organiziranje obrtniškega naraščanja.

Iz vsega povedanega sledi, da je vajeniško vprašanje prvič: javna zadeva in da mora zanimati vse prave državljanke in zlasti še socialne javne delavce. Zato je prav, da se o teh vprašanjih piše in govori, še bolj prav pa je, da se za ta vprašanja zanimajo tiste korporacije, ki so v prvi vrsti poklicane, da se bavijo s temi vprašanji, da bi se na ta način doseglo spoštovanje onih lepih, a žal samo napisanih določil o varstvu vajencev.

Drugi vajeniški problem obstoja v strokovnih nadaljevalnih šolah, ki naj bi se čimprej spopolnile in zajele prav vso našo obrtniško mladino pod svoje okrilje. Mi moramo dobro vedeti, da bo kos današnjim življenjskim vprašanjem le dobro podkovan in strokovno zelo izobražen obrtnik.

Tretji problem v zvezi z našimi vajenci pa obstoja v izpopolnitvi naše vajeniške zakonodaje. Predvsem naj čimprej izide uredba o odškodnini za vajence, dalje naj se določijo dopusti za vajence in ustanove počitniški domovi in končno naj se gleda na to, da se bodo zakonita določila, ki govore o vajencih, spoštovala in izvajala. Če se bo vse to izvršilo, potem bodo naši vajenci zaživeli človeka vredno življenje in bo ves narod lahko nanje zrl z veseljem upanjem, da se bo iz teh mladih vajencev vzgojil rod dobrih, poštenih in delovnih

pomočnikov in obrtnikov, ki bo delal čast našem slovenskemu imenu.

Smersu Rudolf.

Stavbinsko delavstvo in kolektivna pogodba.

Lani, 5. junija, je bil sklenjen in podpisan med stavbeniki in stavbnim delavstvom poseben zapisnik, v katerem se obvezujeta obe stranki, da bosta do 1. januarja 1937 sklenili kolektivno pogodbo. Od tedaj pa vse do sedaj trajajo pogajanja za omenjeno kolektivno pogodbo, ki pa še do sedaj niso bila zaključena in podpisana. Stvar se je vlekla neprimerno dolgo in je povzročila tako delavcem, kakor podjetnikom veliko jeze in škode. Lanska stavka se je začela radi tega, ker pač ni bila nobena panoga delavstva radi krize tako prizadeta, kakor stavbinci. Ponudbe delovnih sil so bile v tej stroki vedno največje, ker pa je zaposlena le jedva nekaj mesecev v letu, se je zaradi neprestanega zniževanja mezd zaslužek stavbinec silno zmanjšal. Iz tega se je lani porodila stavka, ki je prinesla delavcem znatno zboljšanje. Pogajanja za kolektivno pogodbo so se potem nadaljevala. Izvoljena je bila paritetna komisija iz obeh prizadetih strank, ki je potem iz sebe izvolila ožji odbor. Ta odbor je zasedal vso zimo ter je skraja precej uspešno delal. Toda 21. decembra je prišlo do preloma. Povod so dali socialisti, ki so izdali nek letak proti delodajalcem, ki ni bil na mestu. Ta letak je postal jabolko spora med obema strankama, ker so podjetniki smatrali, da so taki očitki krivični in žaljivi obenem in so zahtevali zadoščenja. Delavci so nasprotno izjavljali, da ta letak nima s pogajanjem nobene zveze. Delodajalci so uporno vztrajali, da zahtevajo zadoščenje in so rekli, da bi sploh ne bili prišli na sestanek, če ne bi bile obenem prizadete tudi druge delavske strokovne organizacije razen socialistov. Pri tem so tudi ostale tri delavske strokovne organizacije — zdaj se je posvetovanju udeležila tudi ZZZ — izrazile svojo željo, naj bi socialisti s takimi nepotrebnimi incidenti ne zavlačevali pogajanj. Posebno zastopnik ZZZ je poudaril, da stavbinec ne zastopajo zgolj socialisti, marveč tudi ostale delavske organizacije, zato nihče nima pravice, lastiti si zase monopol glede zastopanja delavstva.

Medtem je čas potekal, bližala se je nova gradbena sezona in delavci so vedno le čakali in čakali. Končno je ban dr. Natlačen na pobudo ZZZ odredil, naj se skliče 18. marca novo posvetovanje, ki ga je zdaj vodil v imenu banske uprave inspektor dela g. Gorjanc. Tako so se pogajanja vsaj premaknila z mrtve točke. Na tem sestanku, ki so se ga zopet udeleževali zastopniki graditeljev kakor zastopniki delavstva, so že začeli obravnavati posamezne točke nove kolektivne pogodbe. Toda kmalu se je pokazalo, da bodo vse ostale točke lahko sprejemljive, da pa bo vprašanje meznega razmerja in plačilnih pogojev med obema strankama najtrši oreh.

Nato so se zopet začela podrobna proučevanja odborov, ki so kakor v Ženevi zopet zasedali teden za tednom, časih en dan, časih kar dva dni v tednu — in ob

René Bazin 27
Žito poganja.
Roman.

Po stoštirinpetdeseti izdaji prevedel Viktor Pokan.

Jaz sem prišla v Fontenėj to jutro z vozom, ki gre nakupovat ... Radovedna sem. Rada bi videla uspeh tega kosilnega stroja, o katerem so govorili več, kakor je bilo treba ... Veste za mojo obljubo ... sedite, gospod, sem k vznožju mojega drevesa ... Ne? ... Povem vam, da ste potrebni počitka ... — Ne, potreben sem stiska prijateljske roke. — Pa vzemite mojo. Tega materinskega otroka, rojenega tolažiti bolečine, ki jih ni razumel, je našel Mihael popolnoma takega kot na Vokréz. Gledalo ga je z nemirno nežnostjo, z velikimi odprtimi očmi, obrvi je imela res kakor pozlačene radi bleska njenih las, radi jutru, ki se je odbijalo od trave. Ničesar ni govorila, toda za najmanjšo stvar bi rekla: »Ljubim vas.« Mihael se je bal tišine, kjer je priznanje raslo tako hitro. Strl je vabljujost s tem, da se je odmaknil za korak. Roki, ki sta bili združeni, sta se ločili. In to je bilo slovo, ki ga je razumel le eden od njiju. — Sem prav naredila, da sem prišla? Ni bila moja misel preveč »otročja« kakor vi pravite? — Ne, globoka, draga in ravno pravočasna misel, za katero se vam zahvaljujem. Ne morem vam povedati, kako sem ganjen, da vas vidim na fontenėj-ski zemlji. — Enkrat sem že prišla blizu grajske ograje, pred kakimi osmimi dnevi. Opazila sem vas od daleč. Toda bila sem z gospodično Margareto Brown, mojo učiteljico, in ne bi mogla z vami prijateljsko

govoriti. Čemu pa naj bo vsakdanjost pozdrava, hlimba presenečenja in obžalovanje, da je minilo, ne da bi duša pri tem kaj mislila ali čutila. Kajne?

Sprejemal je besede drugo za drugo kakor puščice, ki lete v isto rano. Toda ni pokazal, da jih je slišal ter je nadaljeval svojo misel:

— Da, prav ste naredili, da ste prišli, da vam morem pokazati sam nekaj tega posestva, na katerem tudi najmanjšo grudo ljubim. Poglejte ta dolgi travnik proti hiši, kakor sedlina je. Kajne? Kako je breg lep!

— In ves cveti! Jutri bo manj lep, nekaj lepega mine. Jaz zaprem oči, kadar kosé na Vokréz. V tem času se pri nas pokrajina spremeni. Mi nimamo takega visokega gozda ...

— Nekega dne ga boste imeli.

— Podobnega? To je nemogoče.

— Kdo ve?

— Jaz, jaz vem. Treba je stoletij, enega najmanj. Koliko so stari vaši hrasti? Ta tu! In drugi, ki ima mrtve veje. Za divje golobe?

— Sto šestdeset in dvesto let. Stari oče jih je sadil.

— Mi smo še manj časa na Vokréz. To delo opravlja čas. Vaš grad je napol zavrt v drevje in zdi se mi, kakor ...

Pokazala je strehe iz stare opeke, ki so bile nižje od dreves. — ... Zdi se, kakor jesen, kadar je ves pokrit z mrtvim listjem: popolnoma pripada gozdu: to je le en star hrast več.

— Je treba priseči? Torej sem pripravljena.

— Ne smejte se! Ne jemljite tega za šalo. Govorim vam bolj resno, kakor vi mislite. Prosim vas, gospodična, kakor da bi bil vaš starejši brat, da ostanete v deželi, kjer je vaše ime spoštovano in ste priljubljeni; ne zametujte je, ker je boljša kot druge francoske pokrajine, ampak storite zanjo to, česar naši starši niso znali storiti. Živite tu. Mnogo dobrega boste storili, res velika gospa boste, bitje dobrote in usmiljenja ...

— Zatrujem vam, da tudi jaz to hočem in da bi vsaka žena na mojem mestu to hotela. Toda govorite le o enem ...

— Zakaj?

— Kakor o stvari, ki jo želite, pa je ne boste videli ...

— Res je, ne bom je videl. Gospodična Žakmén se je začudeno sklonila.

— Vi ne boste več tu? ... Kje pa boste vendar? Mihael je čutil Tončkin pogled uprt vase in nemir je postal sorazmerno s trajajočo tišino. Moral se je potruditi, da je premagal glas, ki ni hotel govoriti. Njegov obraz je ostal uprt v dalj proti Fontenėj.

— Mi obljubite, da boste molčali?

— Obljubim.

— Zaročen sem.

Umaknila se je, kakor če bi smrt stopila med njiju. Vsa se je zdrznila.

Neka druga Tončka je bila tu, ne več otrok, ranjena žena, tudi tako močna kakor on v svoji lju-bezenski bolečini. Ne, ona ne bi jokala! Ne bi mogla izmeriti gorja, ki ji je bilo pravkar storjeno. Bila je močno bleda tudi ona, njena lepa, ponosna glava ji je omahnila nazaj in obrvi je imela radi prezira

